

İKİNCİ YABANCI DİL OLARAK ALMANCA DERSİNE YÖNELİK KENDİ KENDİNE ÖĞRENME ÖLÇEĞİ

Orhan HANBAY
(Adıyaman Üniversitesi)

ÖZET

Anadolu liselerindeki ikinci yabancı dil dersi, 10, 11 ve 12. sınıflarda olmak üzere haftada yalnız 2'şer saatlik bir süreyi kapsamaktadır. Bu kısıtlı sürede öğrenenlerin başarılı olmalarının ön koşulu, deklaratif (anadili ve birinci yabancı dile ilişkin) ve prosedürel (yabancı dilin öğrenilmesine ilişkin) önbilgilerinin etkin biçimde işe koşulması ve bu yolla kendi öğrenmelerini gerçekleştirmelerine olanak sağlanmasıdır. Ters durumda, üç yılda haftada iki saatlik dersle bu işin üstesinden gelmeleri zor görünmektedir.

Çalışmanın hedefi, yukarıdaki sorun göz önünde tutularak, öğrenenlerin Almancaya yönelik kendi kendilerine öğrenme becerilerine ilişkin düzeylerini yansıtacak bir ölçek hazırlamaktır. Böylelikle öğretmen, hangi öğrenenin ne düzeyde olduğunu saptayarak (örneğin: kendi kendine öğrenme becerisine sahip öğrenenleri grup lideri yapmak yoluyla ...) dersin akışını hızlandırabilecektir. Başka bir deyişle, aylarca onları tanımak için zaman harcamayacaktır.

Yansıtırma, akranlarıyla yardımlaşma, güdülenme ve zaman yönetimi alt faktörlerinden oluşan ölçeğin ön denemesi 2008-09 eğitim-öğretim yılında Adıyaman Merkez Fatih Anadolu Lisesi 10. sınıf öğrencilerinden yansız atamayla seçilen toplam 71 öğrencinin katılımıyla yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesi, SPSS paket yazılımıyla önce faktör ardından güvenilirlik analizleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çözümlemelerden önce toplam 28 maddeden oluşan ölçek, son aşamada 13 maddeye inmiştir.

Anahtar Sözcükler: İkinci yabancı dil dersi, Almanca'nın öğretimi ve öğrenimi, kendi kendine öğrenme.

GİRİŞ

İkinci yabancı dil dersi denilince, daha önceden okul ortamında birinci yabancı dili öğrenmiş (4. ya da 5. sınıflardan başlayarak), belli bir soyutlama çağına ulaşmış (14 ile 16 yaş) öğrencilere, önbilgilerini sürekli etkin kılmak koşuluyla ikinci yabancı dili öğretmek anlaşılmalıdır. (Neuner ve Hufeisen 2001, 31-34)

Öğrenenlerin önbilgilerinin işe koşulmak istenmesinin nedeni, kendilerinde hazırda var olan deklaratif (anadili ve birinci yabancı dile ilişkin) ve prosedürel (yabancı dilin öğrenilmesine ilişkin) önbilgiler aracılığıyla Almancayı daha hızlı ve etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktır. Bu yolla, süre kısıtlılığından kaynaklanan eksikliğin bir ölçüde giderilmesi hedeflenmektedir.

Öğrenenlerin önbilgilerinin etkin kılınması, derste onların etkin olmaları anlamına gelir. Uygulayarak öğrenme ile, öğrenenler yeni öğrendikleri bilgileri pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda bu bilgileri ve becerileri çok daha anlamlı hale getirmiş olurlar. Öğrenme oranı uygulama oranıyla doğru orantıdadır da denilebilir (Witt 1999, 139).

Hanbay (2007)'in Adıyaman'da 2006-07 eğitim-öğretim yılında Anadolu lisesi 10. sınıf öğrencileriyle yürüttüğü deneysel çalışmada, öğrenenlerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu aldıkları etkin öğrenme modelinin; Almanca dersine ilişkin duyuşsal, edimsel ve bilişsel öğrenmede, geleneksel anlayışa göre, daha etkili olduğu görülmüştür.

Bu durumda, derste öğrencilerin önbilgilerinin etkin kılınması, onların öğretimsel işlere etkin katılımıyla olasıdır, denilebilir. Bu yaklaşım, çağdaş eğitim anlayışıyla da örtüşmektedir. Çünkü, yeni anlayışa göre, öğrenme çabalarının temel hedefini yeni durumlar için gerekli olan bilgi ve beceriyi, hazırdakilerden yararlanarak kendi kendine kazanabilme

gücünü arttırmak, yani öğrenmeyi öğrenmek oluşturmaktadır. (Başaran 1994,23; Yıldırım 2004, 22)

Gerek ikinci yabancı dil olarak Almanca dersi gerekse çağdaş eğitim anlayışının öngördüğü kendi kendine öğrenme becerisinden söz edebilmek için bazı alt becerilerin öğrenciler tarafından kazanılmış olması gerekir: Bu becerilerin kendi kendine öğrenme için yeterli olup olmadığı tartışılabilir bir konu olsa da Almanca dersi için gerekebilecek alt boyutlar şu şekilde sıralanabilir:

Yansıtma:

Öğrenmenin en üst düzeyi yansıtmadır ve yaşam boyu öğrenme (kendi kendine öğrenme de bu kapsamda değerlendirilebilir) buna dayanır. Yansıtma bir yetidir ve büyük ölçüde yaratıcılığa dayanır. Bu açıdan bakıldığında mantıksal becerilerden farklı değildir; öğrenilebilir ve geliştirilebilir. (Yıldırım 2004, 142) Derste yeni dilsel içeriklerin aktarılmasının yanında var olan dilsel bilgilere ilişkin deklaratif bilginin (önbilgilerin) yansıtılması önemlidir. Bununla, derste sürekli olarak Almanca, İngilizce ve Türkçeye ilişkin dilsel unsurların bilinçli bir şekilde birbirleriyle karşılaştırılarak ele alınması anlaşılmalıdır. Bu yolla öğrenenler, diller arasındaki yapısal benzerliklerin yanında farklılıkları da görüp öğrenmelerini daha verimli hale getirebileceklerdir. (Neuner ve Hufeisen 2001, 182)

Okul ortamında yansıtma yetisi gelişen öğrenci, okul dışında da kendi kendine öğrenme sürecinde bu beceriyi kolaylıkla kullanabilir.

Akranlarla Öğrenme:

Diğer bir konu da öğrenenlerin akranlarıyla yardımlaşmalarıdır. Öğrenenlerin kendi arkadaşlarıyla çalışmaları pek çok açıdan önemlidir. Bir grupta birlikte bir projede çalışmak, genellikle daha gerçek bir yaşantı olarak algılanır; bu tür çalışmalar elbette çeşitli zihinsel dizgeleri birlikte işe koşmaktadır. (Caine 2002, 123)

Öğrenenlerin kendi yaşlılarıyla çok daha rahat bir iletişim kurabilmeleri, öğrenme sürecini birçok yönden destekleyebilir. Bu nedenle, onların bu davranışlarının bilinmesi ve yardımlaşmalarının özendirilmesi kendi kendilerine öğrenme becerilerinin gelişmesine büyük ölçüde katkı sağlayabilir. Küme çalışmalarıyla yürütülecek bir dersin kaygıyı da azaltıcı etkisinin olacağı düşünüldüğünde akranlarla öğrenmenin önemi daha artar.

Güdülenme:

Kendi kendine öğrenme için önemli başka bir unsur da güdülenmedir. Güdülenme, “davranışa enerji veren ve amaca yönlendiren bir ihtiyaç ya da istek halinde bulunma durumudur.” (Sönmez 2004, 143). “Güdülenmeye bireyin ihtiyaçları, ilgileri, merakları gibi içsel süreçler ya da ödül, baskı, ceza gibi dışsal ve çevresel etmenler neden olabilir.” (Erden ve Akman 2004, 234). Araştırma için içsel güdülenmişlik ne kadar yüksek olursa, doğal bilgilerin artışı için öğrenme o kadar kolay olur. (Caine 2002, 109)

Bu durumda öğrenenlerin ikinci yabancı dil olarak Almanca dersine yönelik güdülenme düzeylerinin saptanması ve varsa eksikliğin giderilmeye çalışılması, öğrenme sürecini tümüyle etkileyebilecek gibi görünmektedir.

Zaman Yönetimi:

Kendi kendine öğrenmenin önemli bir diğer koşulu da zamanın etkili bir şekilde kullanılmasıdır, denilebilir. Zamanı iyi yönetmek bireysel anlamda; kariyeri daha iyi planlama ve geleceğe hazırlanma, daha fazla okuma ve öğrenme, yeni gelişmeleri ve teknolojiyi takip etme, aile ve diğer insanlara daha fazla zaman ayırma, dinlenme, eğlenme, düşünme, yeni fikirler yaratma, yeni projeler başlatmak için fırsat sağlar. (Sayan 2005)

Bu açıdan bakıldığında, kendi kendine öğrenmenin zamanı iyi kullanmayla doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Okul dışında ve öğrenim sürecinin bitiminden sonra (yaşam boyu öğrenme) Almancanın öğrenilmesinin sürdürülmesinde zaman yönetimi önemli görünüyor.

Böylelikle yukarıdaki bilgiler ışığında “kendi kendine öğrenme” kavramının aşağıdaki dört boyutun bir araya gelmesiyle anlamlı hale gelebileceği söylenebilir:

- 1 Yansıtma
- 2 Akranlarıyla yardımlaşma
- 3 Güdülenme
- 4 Zaman yönetimi

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Adıyaman Merkez Fatih Anadolu Lisesi 10. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Toplam 71 öğrenci yansız atamayla seçilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümü, önce faktör ardından güvenilirlik analizleriyle, SPSS paket yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin Geliştirilmesi

Almanca dersine ilişkin kendi kendine öğrenme düzey ölçeğinin hazırlanmasında önce ölçeğin derecelendirilmesi saptanmıştır. Ölçekteki derecelendirme:

- Kesinlikle katılmıyorum 1
- Katılmıyorum 2
- Fikrim yok 3
- Katılıyorum 4
- Tümüyle katılıyorum 5 şeklinde olmuştur.

Olumsuz tümcelerın değerlendirilmesi, “tümüyle katılıyorum 1”, “kesinlikle katılmıyorum 5” şeklinde yeniden kodlanmıştır (recode).

Ölçek hazırlanırken şu aşamalar izlenmiştir:

- 1 Madde havuzunun oluşturulması,
- 2 Uzman görüşlerinin alınması,
- 3 71 öğrenciyle ön uygulamanın yapılması.
- 4 Faktör çözümlemesi,
- 5 Güvenirlik çözümlemesi.

Madde havuzunda toplam 28 madde oluşmuştur:

Tablo 1. Madde havusunda yeralan 28 madde.

- 1 Almanca dersinde verilen bir ödevi ne şekilde yapmam gerektiğini bilmiyorum.
- 2 Almanca dersinde karşılaştığım güçlükleri çözebileceğime inanıyorum.
- 3 Almanca dersinde karşılaştığım güçlüğün ne olduğunu tam olarak belirleyebiliyorum.
- 4 İngilizcedeki bilgilerim Almanca çalışırken işimi kolaylaştırıyor.
- 5 İngilizce ve Almancanın cümle yapıları birbirleriyle benzerlik göstermiyor.

- 6 Almanca dersinde kitaptan yararlanarak kendi kendime istediğim konuyu öğrenebiliyorum.
 - 7 Almanca dersinde karşılaştığım bir güçlük olursa, İngilizce bilgilerimden yararlanıyorum.
 - 8 Öğretmenin anlattığı bir konuyu evde tekrar ederek çok iyi öğrenebilirim.
 - 9 Almanca dersinde karşılaştığım bir güçlük olursa, Türkçe bilgilerimden yararlanıyorum.
 - 10 Almanca sözcükleri İngilizce ve/veya Türkçe sözcüklerle birlikte öğrenirim.
 - 11 Almanca öğrenmeyi gereksiz buluyorum.
 - 12 Almanca dersinde daha fazla şey öğrenmeyi istiyorum.
 - 13 Yabancı dil dersleri geleceğim için oldukça gereklidir.
 - 14 Alanımla ilgili bir dersin yerine Almanca dersinin olmasını daha gerekli buluyorum.
 - 15 Almanca dersinde öğrendiklerimi ileride kullanabileceğimi düşünmüyorum.
 - 16 Almanca dersinde öğrendiklerimin faydalı olduğunu düşünüyorum.
 - 17 Almanca dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum.
 - 18 Almanca dersinde anlamadıklarımı arkadaşlarıma sormam.
 - 19 Başkalarıyla tartıştığımda bir konuyu daha iyi anlıyorum.
 - 20 Almanca dersinde iyi anladığım konuları arkadaşlarıma açıklarım.
 - 21 Almanca dersinde yardımlaşacağım arkadaşım yok.
 - 22 Almanca dersinde verilen işleri arkadaşlarımla yardımlaşarak yaparım.
 - 23 Almanca çalışmak için gerekli zamanı bulamıyorum.
 - 24 Evdeyken sevdiğim diziyi izlemek yerine sıklıkla ders çalışırım.
 - 25 Okuldayken evde ders çalışmayı planlıyorum, ama eve gittiğimde olmuyor.
 - 26 Her gün düzenli olarak derslerime çalışıyorum.
 - 27 Yeterince zaman bulamadığım için derslerime çalışmıyorum.
 - 28 Diğer derslerim yüzünden Almancayla uğraşacak zamanı bulamıyorum.
-

28 maddelik ölçeğin ön denemesi, Adıyaman Merkez Fatih Anadolu Lisesi'nde 2008-09 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerden yansız atamayla seçilen toplam 71 öğrencinin katılımıyla yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Faktör Çözümlemesi

Faktör analizi, sosyal bilimlerde sıklıkla ölçek geliştirmede, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için kullanılır (Büyüköztürk 2004, 120). Faktör analizi, değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkileri inceleyerek, değişkenlerin daha anlamlı ve özet bir şekilde sunulmasını sağlar. (Bayram 2004, 131)

Faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Faktör yük değerinin ,45 ve daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüttür (Büyüköztürk 2004, 118). Ölçekteki maddelerin değeri, ,45'ten yüksek değerdedir.

Bir madde birden fazla faktörde yüksek yük değerine sahipse, yüksek iki yük arasındaki farkın en az ,10 olması gerekir. Farkın ,10'dan daha az olması durumunda madde ölçekten çıkarılır (Bayram 2004, 137). Çözümlemede bu durumda olan maddeler analiz dışı bırakılmıştır.

İşlemin ardından kalan maddeler, çözümleme sonunda dağıldıkları faktörlere göre sınıflandırılmıştır. Böylelikle kalan maddeler (faktör yük değerleriyle birlikte) ve yer aldıkları alt boyutlar aşağıdaki gibi şekillenmiştir:

Tablo 2: Faktör çözümlemesi sonunda kalan 13 madde ve faktör yükleri.

	Faktör yükü
Yansıtma	
4 İngilizcedeki bilgilerim Almanca çalışırken işimi kolaylaştırıyor.	(0,87)
7 Almanca dersinde karşılaştığım bir güçlük olursa, İngilizce bilgilerimden yararlanıyorum.	(0,85)
Güdülenmişlik	
11 Almanca öğrenmeyi gereksiz buluyorum.	(0,78)
12 Almanca dersinde daha fazla şey öğrenmeyi istiyorum.	(0,62)
13 Yabancı dil dersleri geleceğim için oldukça gereklidir.	(0,79)
15 Almanca dersinde öğrendiklerimi ileride kullanabileceğimi düşünmüyorum.	(0,73)
Akranlarıyla işbirliği	
17 Almanca dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum.	(0,76)
18 Almanca dersinde anlamadıklarımı arkadaşlarıma sormam.	(0,75)
21 Almanca dersinde yardımlaşacağım arkadaşım yok.	(0,56)
22 Almanca dersinde verilen işleri arkadaşlarımla yardımlaşarak yaparım.	(0,80)
Zaman Yönetimi	
23 Almanca çalışmak için gerekli zamanı bulamıyorum.	(0,85)
27 Yeterince zaman bulamadığım için derslerime çalışmıyorum.	(0,69)
28 Diğer derslerim yüzünden Almancayla uğraşacak zamanı bulamıyorum.	(0,76)

Bu işlemin son aşamasında kalan maddeler bir kez daha (tümü birden) faktör analizine alınmış ve aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

Tablo 3: KMO ve Bartlett testi sonuçları

KMO =	0,617
Bartlett Test	
Approx. Chi-Square	268,352
df	78
Sig	000

KMO ve Bartlett testi faktör analizinin uygunluğunu test eder (Tavşancıl 2006, 206). Başka bir deyişle, değişkenlerin faktör analizine alınıp alınamayacağı konusunda fikir verir. KMO'nun ,60'dan yüksek olması Bartlett'in anlamlı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk 2004, 120).

Güvenirlilik Çözümlemesi

Güvenirlilik çözümlemesiyle ölçülmek istenen, ortak değeri eşit olarak paylaşmayan değişkenlerin belirlenmesi ve bunların çözümleme dışı bırakılarak ölçeğin iç tutarlılığının artırılması hedeflenir. Bunun için, değişkenler ilk önce faktör bazında, sonra da tümü birden güvenirlilik testine alınır (Baş 2005, 193). Sözü edilen yol izlenerek gerçekleştirilen işlemin sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 4: Ölçeğin güvenilirlik çözümlemesi sonuçları.

	Yansıtma	Güdülenmişlik	Akranlarla İşbirliği	Zaman Yönetimi	Tümü
Geçerli Madde Sayısı	2	4	4	3	13
Cronbach Alpha	,71	,72	,72	,73	,749

Cronbach alpha değerinin ,70'in üzerinde olması güvenilirlik için yeterlidir (Bayram 2004, 128). Yukarıdaki değerlere bakıldığında faktörlerin tümünün ,70'in üzerinde olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu araştırmada ikinci yabancı dil dersinde öğrenenlerin 'kendi kendine öğrenme' yetilerinin saptanmasını sağlayacak bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Ancak, çalışmadaki alt boyutların kesinlik taşıdığı, başka boyutlara gereksinim duymadığı gibi bir izlenim oluşmamalıdır. Bu ölçek her zaman farklı bakış açılarıyla yenilenebilir ve geliştirilebilir.

Ölçek bu şekilde, süre kısıtlılığının büyük sorun oluşturduğu ikinci yabancı dil olarak Almanca dersi için yararlanılabilecek nitelikte görünüyor. Ancak, öğretmenin bu ölçeği kullanabilmesi için öncelikle dersteki eğitim durumlarını öğrenen odaklı bir şekilde düzenlemesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, öğretmen öğrencilerinin kendi kendilerine öğrenmelerini hedeflemiyorsa, bu ölçeğin gerekliliği ortadan kalkacaktır.

KAYNAKÇA

- Baş, T. (2005)**, Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir? (3. Basım), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Başaran, İ. E. (1994)**, Eğitime Giriş (4. Basım), Ankara: Kadioğlu Matbaası
- Bayram, N. (2004)**, Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi, Bursa: Ezgi Kitabevi
- Büyüköztürk, Ş. (2004)**, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (4. Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Caine, R. N. (2002)**, Beyin Temelli Öğrenme, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bak Erden, M. / Akman, Y. (2004)**, Gelişim ve Öğrenme (13. Basım), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Hanbay, O. (2007)**: "Etkin Öğrenme Modelinin İkinci Yabancı Dil Olarak Almancanın Bilişsel, Edimsel ve Duyuşsal Öğrenilmesine Etkisi" (Yayımlanmamış doktora tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Neuner, G. / Hufeisen, B. (2001)**, Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachenlernen (Erprobungsfassung).
- Sayan İ. (2005)**: "Yönetici Hemşirelerde Zaman Yönetimi." (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Sönmez, (2004)**, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Witt, S. (1999)**, Beyin Gücünü %100 Kullanma Tekniği, İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (2004)**, Öğrenmeyi Öğrenmek, Ankara: Sistem Yayıncılık.